

Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR
na období 2008 - 2018

Vláda vzala strategii na vědomí usnesením vlády ze dne 3. září 2008 č. 1139.

OBSAH

OBSAH	2
1. ÚVOD	3
2. SVĚTOVÁ ZPRÁVA O NÁSILÍ NA DĚTECH	3
3. POPIS SITUACE V ČR	4
4. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	6
4.1.PREVENCE	6
4.2.DEFINICE VYBRANÝCH FOREM NÁSILÍ	7
5. PRIORITY NÁRODNÍ STRATEGIE PREVENCE NÁSILÍ NA DĚTECH	9
6. HLAVNÍ A SPECIFICKÉ CÍLE	9
7. PARTICIPACE DĚTÍ	12
PŘÍLOHY	13
Příloha 1	13
Podněty pro primární prevenci – doporučení dětského fondu OSN UNICEF	13
Příloha 2	16
Dokument „Sedm dobrých důvodů proč budovat Evropu pro děti a s dětmi“	16
Příloha 3	18
Rada Evropy a práva dětí	18

1. ÚVOD

Problematika násilí na dětech je celosvětovým problémem. Násilí na dětech nelze akceptovat, a to v žádné z jeho forem. „Každé násilí je neospravedlnitelné, neomluvitelné, nepřípustné, v rozporu s právy dětí a lze mu předcházet“. Stávající platná legislativa není v České republice náležitě dodržována.

V současné době neexistují souhrnná validní data o násilí na dětech v České republice. Pilotní studie uvádějí nepřesné a mnohdy zavádějící údaje. Existuje sběr dat v rámci resortu Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, České školní inspekce a Ústavem pro informace ve vzdělávání. Připravovaný registr dětských úrazů poskytne data pouze o úmyslných úrazech/úrazech způsobených fyzickým násilím. Jedná se o meziresortní a mezioborovou problematiku, která musí být řešena systémově.

V současné době se prevenci násilí na dětech věnuje pozornost v řadě dokumentů, z nichž lze uvést například následující: Národní koncepce rodinné politiky, Koncepce péče o ohrožené děti a sociálně-právní ochrana dětí, rovnost žen a mužů, Pomoc rodinám v hmotné nouzi, Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže, Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, Národní plán boje proti obchodování s lidmi a řada dalších.

Národní strategie prevence násilí na dětech (dále jen „Strategie“) je v souladu s doporučením Světové zprávy o násilí na dětech, má za cíl odstranění rozdílnosti primárně preventivních programů a přispět tak ke zvýšení jejich efektivity. Strategie identifikuje 7 hlavních úkolů, k jejichž naplnění budou konkretizovány specifické cíle v národním plánu aktivit. Česká vláda vypracováním Strategie realizuje doporučení Světové zprávy o násilí na dětech a koordinací pověřuje ministryni pro lidská práva a národnostní menšiny.

Cílem Strategie je na národní, regionální i místní úrovni zvýšit ochranu dětí před všemi formami interpersonálního násilí, ke které se státy zavázaly ratifikací Úmluvy o právech dítěte (článek 19). Nedostatečná ochrana dětí před násilím inspirovala OSN ve spolupráci s WHO k vypracování Světové zprávy o násilí na dětech (dále jen „Světová zpráva“). K výsledkům Světové zprávy byla přijata doporučení k vypracování preventivní strategie, jejíž realizace by měla být respektovat naplňování zájmu dětí.

2. SVĚTOVÁ ZPRÁVA O NÁSILÍ NA DĚTECH

Světová zpráva o násilí na dětech doporučuje státům zejména:

1. vypracování národních strategií prevence násilí na dětech do konce roku 2007
2. zajistit zákaz všech forem násilí vůči dětem formou legislativní intervence a rozvoj spolehlivého sběru dat, které by měly být nastavené do konce roku 2009.

Světová zpráva byla poprvé prezentována dne 11. října 2006 na Valném shromáždění OSN v New Yorku. Na jejím vypracování se podílelo od roku 2003 mnoho expertů, vlád a nevládních organizací. Světová zpráva ve svém úvodu prezentuje právní rozbor ochrany dětí.

Uvádí, že v Evropském regionu jsou denně 4 děti ve věku 0 – 14 let zavražděné, že existuje 56 % oznámení o častém bití dětí, 49 % oznámení o psychickém násilí dětí, 33 % osob zná někoho, pro koho je facka běžnou praxí a 9 % dětské populace v Evropě je sexuálně zneužito intrafamiliálním modelem (častěji dívky).

Zpráva o implementaci doporučení Světové zprávy bude předkládána na 65. zasedání Valného shromáždění OSN v roce 2010. Při této příležitosti je třeba zdůraznit primární odpovědnost vlád států za implementaci doporučení Světové zprávy do národních strategií prevence násilí na dětech a národních plánů konkrétních aktivit.

Světová zpráva připomíná článek 19 Úmluvy o právech dítěte, Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 182 o dětské práci, Opční protokol k Úmluvě o právech dětí týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Světová zpráva dále zdůrazňuje podporu a ochranu práv dětí a v neposlední řadě právo dítěte na ochranu před tělesným trestem a jiným ponižujícím či znevažujícím trestáním.

3. POPIS SITUACE V ČR

Jak již bylo řečeno v úvodu, v České republice neexistují souhrnná statistická validní data o násilí na dětech. Z dostupných údajů vyplývá, že Česká republika se svými daty vyrovná evropskému kontextu. Například v roce 2007 bylo evidováno celkem 5 435 trestných činů, které byly spáchány na dítěti, přičemž největší skupinu zde tvoří násilné a mravnostní trestné činy. Podle policejních statistik došlo například v minulém roce k 938 znásilněním a pohlavním zneužití dětí – každý den tak dojde nejméně ke dvěma takovým zločinům. Orgány sociálně právní ochrany dítěte evidovaly 1884 dětí, které byly fyzicky či psychicky týrány nebo sexuálně zneužívány – postiženo je tak jedno dítě z každého tisíce. Každé dvousté dítě pak vyrůstá z důvodu patologie v rodině v zařízení ústavní výchovy.

V České republice je více než 300 sociálně vyloučených komunit, ve kterých žijí také děti a jsou ohroženy hrubým zanedbáváním téměř všech základních potřeb. Typická je vysoká míra rozvodovosti - na každých 100 sňatků připadá 65 rozvodů a je vysoký předpoklad, že většině rozvodových sporů a konfliktů jsou přítomné děti. Děti jsou také přítomny ze 2/3 domácímu násilí v roli svědků, přičemž z výzkumu v ČR vyplývá, že 14 % populace starší 15 let má osobní zkušenost s násilím v partnerském vztahu. Je třeba upozornit, že tyto údaje vycházejí z odpovědí respondentů ochotných o svých osobních zkušenostech vypovídat a lze předpokládat, že skutečná míra domácího násilí mezi partnery je u nás s velkou pravděpodobností vyšší. O tom svědčí výzkum Univerzity Karlovy - 3. lékařské fakulty, kde 24 % mladých lidí do věku 26 let uvedlo osobní zkušenost s násilím v partnerském vztahu (dating violence). Opakované studie Linky bezpečí a Růžové linky uvádí, že 62 % dětí má zkušenost s psychickým násilím v rodině. Výzkumná studie Univerzity Karlovy - 3. lékařské fakulty dále uvádí, že v roce 2004 pouze 13,6 % dětí nebylo nikdy tělesně potrestáno, přičemž jedna čtvrtina tělesně trestaných dětí je potrestána způsobem, který naplňuje definici týrání.

Data týkající se šikánování nejsou srovnatelná s ohledem na zdroj a způsob sběru, ale zejména s ohledem na různou citlivost respondentů. Pro ilustraci lze uvést výsledek Řičanovy studie z 90. let minulého století, který uvádí, že 19 % dětí školního věku má zkušenost se šikánováním; z rychlého výzkumu 2007, kde bylo osloveno 2 683 ředitelů základních, středních, speciálních a vyšších odborných škol vyplynulo, že na 28,4 % z nich se šikana nevyskytuje vůbec, 31 % ředitelů škol uvedlo, že zjištěných případů šikany je více, než těch nezjištěných (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

Ke všem uvedeným statistickým datům lze uvést, že čísla neodpovídají realitě, ve skutečnost budou vyšší. Důvodem je nízká citlivost vůči interpersonálnímu násilí, vysoká míra utajování násilí na dětech před světem, ospravedlňování chování dospělých vůči dětem, nízká důvěra v oznámení dětí, přehlížení známek svědčících o ataku násilí apod. Ve světovém kontextu panuje konsensus, který říká, že reálných případů bude minimálně 10 x více než identifikovaných případů a stonásobně více dětí bude mít osobní zkušenost s násilím nízké intenzity. Následky násilí představují vážné ohrožení zdraví dítěte a jsou důvodem konzumace řady zdravotních, sociálních a poradenských služeb; často opakovaně, dlouhodobě až celoživotně a stát je nucen vynakládat neúměrně vysoké finanční prostředky na kompenzaci následků. V některých případech agrese je dokonce nutné přistoupit k vyšetřování trestné činnosti, soudnímu procesu včetně nákladů na sankci a terapii agresorů. Je prokázáno, že náklady na primární prevenci jsou vždy mnohonásobně nižší než náklady nutné vynaložené na terciální prevenci, kterou poskytují vysoce erudovaní odborníci na pracovištích s vysokým standardem služeb. Strategie by měla z tohoto pohledu i sekundární zisk, kterým budou snížené výdaje na specializované služby, ač nevýhodou je, že v dlouhodobém horizontu. Tato skutečnost by neměla stát v cestě ozdravení sociální komunikace spojené s výkonem práv dětí na jejich ochranu před všemi formami násilí.

Neoddiskutovatelnou skutečností zůstává fakt, že děti vystavené násilí mají významně oslabenou pozici a ony samy i jejich rodiny zaujímají nerovné postavení v partnerství s poskytovateli služeb.

4. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

4.1. PREVENENCE

Primární prevence: jejím účelem je zabránit násilí a toho je možno dosáhnout buď odstraněním příčin, nebo vytvořením takových podmínek, aby se násilí nemohlo uplatnit. Tato opatření na celospolečenské úrovni vytváří klima společnosti a hovoříme o nespécifické primární prevenci. Další opatření, zejména osvěta, vzdělávání atd. jsou již specifickou primární prevencí, kde je jasně definovaný cíl změny postojů a chování občanů, odborníků, dětí a jednotlivé aktivity určují dílčí kroky k naplnění. Sekundární prevence: účelem je včasná detekce rizik a zabránění jejich působení tím, že ohrožené děti budou dispenzarizované a jejich rodiny či jiná sociální prostředí sanována. Toho je možno dosáhnout pravidelným monitoringem na základě screeningu (anamnestické zjišťování rizik, fyzikální vyšetření dítěte v rámci preventivních prohlídek apod.) Terciální prevence: účelem je zabránit prohloubení traumatu, zabránění rozvoji nevratných následků, komplikací, ale také systémového násilí, které může být zdrojem polyviktimizace dětí.

4.2. DEFINICE VYBRANÝCH FOREM NÁSILÍ

Domácí násilí zahrnující děti (Domestic violence including children) má tři formy: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte, děti v roli svědků rodičovského/partnerského násilí a agresivní chování dětí.

Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte (Child Abuse and Neglect)

Tělesné týrání je fyzické ublížení nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno.

Pohlavní zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Takovou osobu může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba. Pohlavní zneužívání se dělí na bezdotykové a dotykové. Bezdotykové zneužívání např. zahrnuje setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému tělesnému kontaktu, např. vystavování dítěte pornografickým záznamům. Kontaktní zneužívání je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů, pohlavnímu styku, orálnímu nebo análnímu pohlavnímu styku.

Citové týrání zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Citové týrání může mít formu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakované ponižování dítěte či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy dítě má skoro stále pocit strachu, kdy je vystaveno dlouhodobé životní nejistotě způsobuje citové ublížení. Nepřiměřené ambice dospělých členů rodiny, dysfunkce rodiny vede často ke stálým útokům na dítě.

Zanedbávání je pojímáno jako jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu vývoji dítěte a nebo ohrožuje dítě. U dítěte můžeme rozpoznat zanedbávání tělesné, citové, zanedbávání výchovy a vzdělání.

Systémové týrání (druhotné ponižování) je působeno tím systémem, který byl založen pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin. Příklady takovéhoto týrání jsou: dítěti je upřeno právo na informace, je mu upřeno právo být slyšeno, dítě je neprávem odděleno od rodičů, špatná péče o dítě v zařízení, trauma dítěte způsobené necitlivými či opakovanými lékařskými prohlídkami, úzkost způsobená dítěti v rámci jeho kontaktu se soudním systémem (protražovaná slyšení či poškozování dítěte zkušenostmi, které podstupuje jako svědek), odepření rodičovských práv na informace o dítěti a účast na rozhodování, kdykoli je to pro dobro dítěte, nedostatečné služby na pomoc týranému či zneužívanému dítěti.

Komerční sexuální zneužívání dětí (Commercial Child Sexual Abuse) je definováno jako použití dítěte pro sexuální účely za peníze nebo odměnu. Má tři formy: dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi. Šikanování je sociální porucha vztahů ve skupině, ve které hraje roli vztah agresora a oběti, kdy týrání druhého přináší satisfakci moci nad druhým. Šikanování má pět vývojových etap: ostrakismus, přitvrzování manipulace, nukleové jádro, mlčící většina a obraz dokonalé šikany.

Tělesným trestem dítěte se rozumí každý trest, kde je použita tělesná síla způsobující bolest, či byť nepatrný dyskomfort dítěte.

Tělesný trest za použití předmětu, na citlivou část těla nebo když po ranách zůstávají na těle stopy je týráním dítěte.

Násilí pouličních gangů, extremistických skupin či divácké násilí je patologickou formou násilí, ve které násilí kompenzuje deficit životního programu a nudu; je potencováno anonymitou davu a reaguje na naučené podněty. Delikventní chování dětí a mladistvých je páchaní přestupků a trestné činnosti. V posledních letech se významně zvyšuje brutalita útočníků.

5. PRIORITY NÁRODNÍ STRATEGIE PREVENCE NÁSILÍ NA DĚTECH

1. Změna postojů společnosti s cílem nulové tolerance násilí vůči dětem na základě široké víceméně permanentní veřejné kampaně,
2. podpora primární prevence v širokém kontextu (zanedbávání dětí, rozvody, závislost na alkoholu či droze, nedovolené držení zbraní, chudoba, nezaměstnanost a další faktory),
3. profesionalita odborníků (budování vzdělávacích kapacit a programů pro profesionály a laiky, kteří pracují s ohroženými dětmi) a dostupnost služeb pro ohrožené děti,
4. sběr dat – vybudování národního monitorovacího střediska,
5. participace dětí.

6. HLAVNÍ A SPECIFICKÉ CÍLE

Hlavní a specifické cíle Strategie jsou formulovány na základě identifikovaných problémů (např. nedostatečná provázanost multioborového přístupu, nedostatečná podpora primární prevence), a také vzhledem ke skutečnosti, že některé úkoly jsou již obsahem schválených dokumentů. V podstatě lze shrnout, že změna přístupu plnění hlavních a specifických cílů je dána změnou vertikální spolupráce na transversální přístup odborné spolupráce.

1. Hlavní cíl: „Podporovat rozvoj rodičovských kompetencí“

Základním východiskem je podpora pozitivního rodičovství a porozumění rodičů základním potřebám a právům dětí.

Specifické cíle:

1. Poradenské, zdravotnické a sociální služby pro děti a rodinu.
2. Péče o těhotné ženy, nabídka služeb pro zakládající rodinu a rodiny s malými dětmi.
3. Flexibilní síť nízkoprahové, alternativní, svépomocné služby pro rodinu v riziku se speciálními potřebami.

2. Hlavní cíl: „Vytvářet ve školách a na pracovištích klima rovnocenného partnerství a respektuplné sociální komunikace“

Základním východiskem je podpora sociálních vztahů a podpora participace dětí na rozhodovacích procesech.

Specifické cíle:

1. Důsledně kontrolovat respektování zákazu všech forem násilí ve školách, sportovních, volnočasových aktivitách, zařízeních ústavní výchovy a na pracovištích a vyšší ochrana dětí před násilím.
2. Vytvářet model přátelské školy s prioritou podpory duševního zdraví.
3. Podpora tolerance, respektu a úcty v sociální komunikaci (protipředsudkové aktivity).

3. Hlavní cíl: „Zajistit dostupnou nabídku zájmových, sportovních aktivit jako předpoklad zvyšování odolnosti dětí“

Základním východiskem je příspěvek k naplňování všech potřeb dětí, které významně zvyšují psychickou odolnost dětí vůči stresu.

Specifické cíle:

1. Ochrana práv dětí součástí provozního, organizačního řádu.
2. Dostupná a přiměřená nabídka volnočasových a sportovních aktivit.
3. Sociální spravedlnost a rovné příležitosti.

4. Hlavní cíl: „Naplnovat speciální práva dětí umístěných do zařízení ústavní výchovy“

Základním východiskem je prevence emocionální deprivace dětí v důstojném prostředí.

Specifické cíle:

1. respektování základních principů ústavní výchovy
2. podpora spolupráce s civilní komunitou
3. podpora neústavních alternativ péče o děti
5. Hlavní cíl: „Usilovat o utváření bezpečných komunit“

Základním východiskem je zajištění pocitu jistoty, bezpečí a dobré znalosti prostředí, ve kterém se dítě denně pohybuje.

Specifické cíle:

1. Snižování rizik v komunitě (prodej tabáku, alkoholu, výherní automaty, reklama na násilí atd.) a utváření míst přátelských dětem.
2. Jasná specifikace ochrany práv dětí v každém provozním či organizačním řádu provozovatele či poskytovatele služeb pro děti nebo při kontaktu s dětmi.
3. Monitoring podmínek v regionu a urbanistická řešení sídel.

6. Hlavní cíl: „Zprostředkovat porozumění právu dětí na ochranu před násilím v celé společnosti s cílem změny jejich postojů“

Základním východiskem je zvýšený výkon práva dětí na ochranu před násilím, respektování zájmu dětí při každodenním politickém rozhodování a uplatňování rovného přístupu k ochraně dětí a dětských obětí násilí.

Specifické cíle:

1. Veřejná kampaň s cílem zvyšování citlivosti vedoucí ke změně postojů vůči násilí na dětech.

2. Vypracování Národního plánu aktivit Národní strategie prevence násilí na dětech.

3. Podpora angažovaného přístupu veřejnosti k ochraně práv dětí.

Další specifické cíle jsou zahrnuté do posledního obecného hlavního cíle.

7. Hlavní cíl: „Koordinace – hlavní princip multioborového přístupu“

Specifické cíle:

1. Podpora primární prevence (vzdělávání odborné i laické veřejnosti, tréninky, etický kodex, syndrom vyhoření; cílem je zejména zvýšená schopnost včasné detekce specifických i nesespecifických identifikačních známek násilí a změna postojů).

2. Podpora výzkumu týkajícího se výskytu, forem, příčin a následků násilí na dětech.

3. Rozšiřování nabídky poradenských, sociálních služeb v souladu se společenskou potřebou a cíli strategie.

4. Sběr dat – národní monitorovací středisko.

5. Naplňování Úmluvy o právech dítěte při každé aktivitě (ochrana dětí, zájem dětí, potřeby dětí apod.).

7. PARTICIPACE DĚTÍ

Strategie se bezprostředně týká práv dětí na ochranu a na respekt jejich zájmu. Právo dětí participovat na rozhodování o věcech, které se jich bezprostředně týkají, je při přípravě Strategie naplněno. V rámci průzkumu byly dotazovány děti na násilí a názory týkající se návrhu Strategie.

Realizaci Strategie téměř všechny děti podporují. Významné také je, že jsou ochotné se do ní samy aktivně zapojit. Největší zájem u dětí z hlediska Strategie vzbudilo vzdělávání dospělých (děti věří, že jim potom budou dospělí více rozumět), zákaz tělesných trestů (již nyní má pozitivní vliv na témata rodinné komunikace, děti násilí na nich páchané jednoznačně odsuzují) a typ vedoucí osobnosti.

Závěrem je nutné zdůraznit, že děti souhlasí se jmenováním osobnosti do čela Strategie, ale přejí si, aby byla jmenována osobnost, ze které vyzařuje čestnost, a především opravdový zájem o děti. Děti navrhují několik osobností uměleckého a sportovního světa, které by se měly angažovat ve veřejné kampani a také by uvítaly proaktivní postoj prezidenta ČR.

PŘÍLOHY

Příloha 1

Podněty pro primární prevenci – doporučení dětského fondu OSN UNICEF

Média

- Respektování principů etického zpravodajství o dětech, na základě profesního etického kodexu, který ve vztahu k právům dětí zpracovala Mezinárodní federace novinářů a zvýšení zodpovědnosti novinářů.
- Respektovat soukromí dětí a chránit jejich identitu.
- Překlad příručky vydané UNICEF The Media and Children's Rights a využití v pregraduální i postgraduální výuce novinářů.
- Zahájení veřejné diskuze o násilí vůči dětem na místní, regionální i národní úrovni s cílem zvyšování citlivosti až po dosažení nulové tolerance násilí.
- Vytvořit prostor pro vyjadřování dětí a jejich zkušenosti a významně přispět k participaci dětí.
- Spolupracovat s nevládními organizacemi, které se zabývají podporou a ochranou práv dětí, např. i formou stáží.
- Budování pevných partnerství mezi novináři a odborníky umožňující relevantní a srozumitelnější zpravodajství.
- Zprostředkovat zpětnou vazbu a do různých anket zapojovat na ulici vedle dospělých i děti.
- Vyvarovat se stereotypu v uveřejňování senzacechtivého materiálu.
- Vyvarovat se materiálu se sexuálním, násilným obsahem, který může poškodit děti.
- Vyvarovat se zobrazování dětí jako předloh např. pouliční kriminality, komerčního sexu apod.

Poslanci

- Přijímat zákony na ochranu dětí před všemi formami násilí.
- Přijímat státní rozpočet, který bude favorizovat výdaje na prevenci násilí na dětech.
- Podporovat rodiny jako společenskou prioritu a všechny aktivity směřující k vytváření a podpoře pozitivního rodičovství.
- Návrh na vytvoření nezávislého orgánu na půdě Poslanecké sněmovny pro monitoring práv dětí, ochranu dětí před všemi formami násilí.
- Spolupracovat s občanskou společností, nevládními organizacemi a státními úřady, které se zabývají právy dětí a zejména prevencí násilí na dětech. Nejen v této oblasti podporovat participaci dětí a děti zvát na jednání Parlamentu, pokud je třeba slyšet jejich názory a vyjádření k věcem, které se jich bezprostředně dotýkají.
- Seznámit se a využívat v praxi příručku vydanou UNICEF A Parliamentarians, které je zaměřena na ochranu dětí.
- Využívat jako průvodce implementací Úmluvy o právech dítěte příručku UNICEF Implementatiton Handbook for the Convention on the Rights of the Child, aby byly vytvořené podmínky pro práci zákonodárského sboru v zájmu dětí.

Odborníci v přímém kontaktu s dětmi

- Prohlubovat své vědomosti s cílem schopnosti včasné detekce a identifikace známek násilí.
- Prolomit tabu mlčení. Vést dialog o násilí vůči dětem ve svém okolí.
- Být vzorem pozitivním chováním s nulovou tolerancí vůči násilí. Přijmout kodex chování jehož základem je úcta a respekt k dětem, zejména k dětským obětem násilí.
- Změnit společenskou akceptaci násilí. Podporovat společenský dialog o ochraně dětí a podporovat ustavení nízkoprahových zařízení v komunitách, které se budou věnovat vztahu rodičům a dětem.
- Přeložit příručky vydané UNICEF a využít je v pregraduální i postgraduální výuce: A Pocket Book on Human

Nevládní organizace

- Zahájit kampaň k zákazu všech forem násilí.
- Monitorovat vládní aktivity a programy týkající se eliminace násilí a posuzovat zda jsou vládní prioritou.
- Spolupodílet se na změně společenské akceptace násilí vůči dětem.
- Pomoc státu při rozvoji modelu prevence násilí na dětech a systému ochrany dětí formou dobrých příkladů, seminářů.
- Rodiče nebo vychovatele dětí
- Být vzorem pozitivním, nenásilným přístupem k výchově dětí.
- Naučit se rozpoznat známky svědčící o ataku násilí.
- Pomoci dětem porozumět jejich právům; zejména právu na ochranu před všemi formami násilí pro ně, kamarády a všechny děti.
- Ve svém okolí dát jednoznačně najevo, že násilí vůči dětem je neospravedlnitelné a brání plnému rozvoji dítěte.
- Podpora školní, komunitní a národní kampaně k zákazu a eliminaci všech forem násilí vůči dětem.

Děti a mladiství

- Porozumět, proč je násilí škodlivé a neospravedlnitelné.
- Naučit se rozpoznat známky svědčící o různých formách násilí na dětech.
- Přijmout tezi, že dítě se naučí, že v roli oběti je důležité vždy požádat o pomoc.
- Naučit se rozeznat rizikovou situaci a mít vždy připravený osobní plán ochrany pro jakoukoli situaci.
- Hovořit o osobní zkušenosti s násilím a se svými pocity se svými kamarády.
- Být aktivní v různých aktivitách zaměřených na prevenci násilí vůči dětem.
- Připomínat dospělým jejich zodpovědnost za ochranu dětí před násilím.
- Být vzorem, být osobním příkladem při vytváření nenásilného prostředí ve vrstevnické skupině.

Škola

- Školní řád, práva dětí, demokratická správa, participace dětí.
- Výchova k lidským právům a kultivace sociálních a emocionálních dovedností povinnou součástí každého kurikula vzdělávacího programu na všech typech škol.
- Zajistit rovný přístup ke všem dětem.
- Být vzorem nenásilného řešení sporů, konfliktů.
- Rozšířit nabídku vzdělávacích aktivit pro rodiče, prarodiče a občany.

Příloha 2

Dokument „Sedm dobrých důvodů proč budovat Evropu pro děti a s dětmi“

1. Děti nejsou malé lidské bytosti s malými lidskými právy

Děti mají svá práva. Úmluva OSN o právech dítěte uznává děti jako držitele mnoha základních práv. V Evropě jsou základní práva dětí dále chráněna Evropskou úmluvou o lidských právech a Evropskou sociální chartou. Uvedme jen několik příkladů takových práv: právo na život, právo nebýt podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení či trestání, ochrana před nucenou prací či otroctvím, respektování soukromého a rodinného života, právo na ochranu před nebezpečím a právo na vzdělání.

"Budujeme Evropu pro děti a s dětmi" je tříletý program Rady Evropy s cílem zajistit respektování práv dítěte ve všech zemích Evropy.

2. Děti jsou zranitelné. Potřebují víc ochrany, ne méně

Děti se stávají obětí mnoha podob násilí. Děti jsou zneužívány jako otroci, vojáci či dělníci. Děti jsou zanedbávány, zneužívány, mrzačeny a zabíjeny. Děje se to na ulici, ve škole, v nemocnicích, na internetu, v nápravných zařízeních pro nezletilce, v médiích, doma a na dalších místech, kde by děti měly být v bezpečí. Děti jsou zranitelné a ve většině svých potřeb závislé na dospělých. Nedokáží se samy bránit a jejich hlasy jsou slyšet jako poslední. K vyvážení zranitelnosti dětí je třeba zavádět speciální opatření.

Program "Budujeme Evropu pro děti a s dětmi" si klade za cíl vymýtit veškeré formy násilí vůči dětem. Je založen na čtyřech P: potřeba ochrany dětí, prevence násilí, potřeba trestního postihu pachatelů a participace dětí. Program se zvláště věnuje výrazně zranitelným dětem: postiženým dětem žijícím v chudobě a dětem vychovávaným bez rodičovské péče.

3. Žádné násilí vůči dětem nelze ospravedlnit

V mnoha evropských zemích společnost toleruje a dokonce i schvaluje některé opakované formy násilí vůči dětem, zvláště ty páchané v rodinném prostředí. Avšak žádná tradice, náboženství, víra, ekonomická situace či "výchovná metoda" nemůže nikdy ospravedlnit bití, fackování, pleskání, mrzačení, zneužívání, ponižování či jakoukoli jinou praxi, jež porušuje důstojnost dětí. Evropa se musí stát kontinentem, kde takové kázeňské postupy, jako jsou tělesné tresty (ať doma, ve škole či v institucích), už neexistují.

Program "Budujeme Evropu pro děti a s dětmi" bude bojovat proti všem formám násilí vůči dětem a zvláště se zaměří na zvyšování informovanosti, výchovu, výcvik a zvyšování schopností rozvíjet kulturu a prostředí nenásilí a dosáhnout nulové tolerance vůči násilí.

4. Veškerému násilí vůči dětem lze zabránit

Většina případů násilí vůči dětem zůstává skryta zrakům veřejnosti. Je tomu proto, že se děti bojí promluvit (případ nahlásit) a pokud to udělají, dospělí ne vždy nahlášené případy důsledně vyšetřují. Nedostatek údajů a výzkumu ztěžuje možnost vlády zavádět účinné zásady prevence.

Projekt "Budujeme Evropu pro děti a s dětmi" pomůže jednotlivým zemím zavádět strategie prevence násilí vůči dětem. Program pomůže zlepšovat systémy, jež usnadňují nahlášení případů násilí prostřednictvím služeb vhodných pro děti, poskytováním pomoci rodinám a brzkým odhalováním případů a jejich profesionální dokumentací. Pomůže též orgánům a profesionálům rozvíjet schopnosti rychle a účinně reagovat na nahlášené případy násilí. Zvláštní úsilí bude věnováno potírání sexuálního zneužívání a využívání dětí.

5. Ochrana dětí si vyžaduje strategický přístup

Složitost a význam těchto problémů a počet zainteresovaných aktérů vyžadují strategický přístup. Jednotlivé země si musí určit krátkodobé i dlouhodobé cíle, revidovat svou legislativu a institucionální rámce a zahájit participační procesy, které mají naději zapojit všechny účastníky a mobilizovat veškeré dostupné zdroje.

Program "Budujeme Evropu pro děti a s dětmi" si klade za cíl pomáhat státům konsolidovat či rozvíjet vnitrostátní strategie ochrany práv dětí. Program též státům pomůže připravit komplexní, promyšlené a dostupné právní rámce. Navrhne modely účinných institucionálních programů a podpoří zahájení participačních procesů k přípravě a realizaci vnitrostátních zásad.

6. Práva dětí se týkají nás všech

Práva dětí by měla být zohledněna v rozhodnutích všech orgánů a institucí. Všichni profesionální pracovníci, zejména ti, kteří jsou s dětmi v každodenním kontaktu (včetně zdravotníků a sociálních pracovníků, učitelů, právníků, soudců, novinářů a policie), jednotlivců (zejména rodičů) i podnikatelský sektor, nesou část odpovědnosti za blaho dětí. Je třeba plně uznat a podporovat úlohu, kterou sehrávají nezávislé instituce a nevládní organizace.

Práva dětí se týkají zaprvé a zejména dětí samotných. Ale jen málo dětí ví, jaká jejich práva vůbec jsou, a ještě méně, jak je uplatňovat. Děti musí mít přístup k informacím o svých právech a měly by mít možnost a podporu účastnit se rozhodovacích procesů, které jejich životy ovlivňují.

Program "Budujeme Evropu pro děti a s dětmi" je zaměřen na mobilizaci všech sektorů společnosti a klade si za cíl upozornit je na jejich konkrétní odpovědnost. Jeho úkolem je rozvíjet jejich schopnost zabránit násilí

a ochránit děti. Program zlepšuje přístup dětí k informacím a rozvine metody a nástroje k dosažení smysluplné účasti dětí na veřejném životě a všech úrovních: místní, regionální a celonárodní.

7. Práva dětí pomáhají Evropě v růstu

Díky mezinárodní spolupráci se situace dětí výrazně zlepšila. Mezinárodní spolupráce má totiž zásadní význam z hlediska řešení problémů ovlivňujících mnohé evropské země, v boji s mezinárodním zločinem a v ochraně jeho obětí. Pachatelé počítačových trestných činů a obchodníci s lidmi často využívají právě nedostatek mezinárodní spolupráce.

Rada Evropy byla založena v roce 1949 s cílem budovat Evropu na třech základních pilířích, jimiž jsou lidská práva, demokracie a zákonnost. Tento mandát naznačuje, že by všechny členské státy Rady Evropy (dnes je jich 46) měly spolupracovat a zavázat se k budování prostoru, kde se děti budou cítit bezpečně, šťastné a kde budou skutečně doma.

Program "Budujeme Evropu pro děti a s dětmi" maximálně využije možností mezinárodní spolupráce. Propojí takové nástroje, jako je zavádění, monitorování a rozvoj zásad, technická pomoc a zvyšování informovanosti, a zapojí je do procesu ochrany práv dětí. Rada Evropy bude spolupracovat s dalšími významnými aktéry v Evropě, jako jsou Evropská unie a UNICEF, a zajistí náležité rozvíjení a realizaci doporučení, zahrnutých ve studii OSN o násilí vůči dětem.

Příloha 3

Rada Evropy a práva dětí

Hlavní právní texty

I. Úmluvy

Základní úmluvy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950)

Evropská sociální charta (1961)

revidovaná Evropská sociální charta (1996)

Dodatkový protokol k Evropské sociální chartě zavádějící systém kolektivních stížností (1995)

Evropská úmluva proti mučení nebo jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestání (1987)

Další úmluvy

Úmluva Rady Evropy o boji proti obchodování s lidmi (2005)

Úmluva o udržování kontaktu s dětmi (2003)

Úmluva o počítačové kriminalitě (2001)

Evropská úmluva o občanství (1997)

Evropská úmluva o výkonu práv dětí (1996)

Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí týkající se péče o děti a o obnově péče o děti (1980)

Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství (1975)

Evropská úmluva o osvojení dětí (1967)

II. Doporučení a rezoluce Výboru ministrů (1990-2006)

Rec (2006)1 o úloze národních mládežnických rad při rozvoji mládežnické politiky

Rec (2005)5 o právech dětí žijících v zařízeních institucionální výchovy

Rec (2004)3 o participaci mladých lidí na místním a regionálním životě

Rec (2003)20 týkající se nových způsobů řešení kriminality mladistvých a role soudnictví v těchto věcech

Rec (2002)5 o ochraně žen před násilím

Rec (2001)16 o ochraně dětí před sexuálním zneužíváním

Rec (2001)10 o Evropském kodexu policejní etiky

Rec (2000)11 o činnosti proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování

Rec (98)8 o participaci dětí na rodinném a společenském životě

Rec (97)19 o zobrazování násilí v elektronických médiích

Rec (94)14 o souvislé a komplexní rodinné politice
Rec (93)2 o medicínsko-sociálních aspektech zneužívání dětí
Rec (91)1 o sexuálním vykořisťování, pornografii a prostituci dětí a mladých lidí, a o obchodování s nimi
Rec (91)9 o mimořádných opatřeních v rodinných věcech
Rec (90)2 o sociálních opatřeních týkajících se násilí v rodině
Rezoluce ResAP (2005)1 o ochraně dospělých a dětí s postižením před zneužíváním

III. Doporučení a rezoluce Parlamentního shromáždění (1990-2006)

doporučení 1703 (2005) o poskytování ochrany a pomoci odloučeným dětem žádajících o azyl
doporučení 1698 (2005) o právech dětí v zařízeních: navazující na doporučení Parlamentního shromáždění 1601 (2003)
doporučení 1666 (2004) o celoevropském zákazu tělesných trestů dětí
doporučení 1596 (2003) o situaci mladých migrantů v Evropě
doporučení 1632 (2003) o dospívajících v kritické situaci: přístup ze sociálního a zdravotního hlediska
doporučení 1601 (2003) o snížení počtu opuštěných dětí v zařízeních
doporučení 1561 (2002) o sociálních opatřeních pro děti z válečné oblasti jihovýchodní Evropy
doporučení 1551 (2002) o budování společnosti 21. století s dětmi a pro děti: navazující na doporučení 1286 (1996) o evropské strategii pro děti
doporučení 1545 (2002) o kampani proti obchodování se ženami
doporučení 1532 (2001) o dynamické sociální politice pro děti a mládež ve městech a obcích
doporučení 1526 (2001) o kampani proti obchodování s dětmi s cílem zastavit jihovýchodní evropskou trasu: příklad Moldavska
doporučení 1523 (2001) o domácím otroctví
doporučení 1501 (2001) o zodpovědnosti rodičů a učitelů při výchově dětí
doporučení 1549 (2000) Akční plán pro děti z Kosova
doporučení 1449 (2000) o ilegální migraci z jihu středomořské oblasti do Evropy
doporučení 1398 (1999) o situaci dětí v Albánsku
doporučení 1371 (1998) o zneužívání a zanedbávání dětí
doporučení 1336 (1997) o prioritě boje proti vykořisťování dětskou prací
doporučení 1289 (1996) o evropské strategii pro děti
doporučení 1121 (1991) o právech dětí
Rezoluce 1337 (2003) o migraci spojené s obchodováním se ženami a prostitucí
Rezoluce 1307 (2002) o sexuálním vykořisťování dětí: nulová tolerance
Rezoluce 1291 (2002) o mezinárodním únosu dětí jedním z rodičů
Rezoluce 1247 (2001) o zmrzačování ženských genitálií
Rezoluce 1215 (2000) o kampani proti odvodům dětských vojáků a jejich účasti v ozbrojených konfliktech
Rezoluce 1212 (2000) o znásilňování během vojenských konfliktů
Rezoluce 1099 (1996) o sexuálním vykořisťování dětí

IV. Doporučení a rezoluce Kongresu místních a regionálních samospráv Rady Evropy

Doporučení 135 (2003) o místním partnerství pro prevenci a boj proti násilí ve školách
Doporučení 53 (1999) o politice pro děti a rodiny ze sociálně slabého prostředí
Rezoluce 1601 (2003) o místním partnerství pro prevenci a boj proti násilí ve školách
Rezoluce 74 (1999) o politice pro děti a rodiny ze sociálně slabého prostředí